

DECIZIE

10 octombrie 2018

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
lărgit al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecători

Tatiana Vieru
Tamara Chișca – Doneva
Nicolae Craiu
Iurie Bejenaru
Victor Burduh

judecând cererile de recurs declarate de către Comanac Mihail, reprezentat de avocatul Botnaru Grigore, și de Consiliul municipal Chișinău,

în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Oficiul teritorial Chișinău al Cancelariei de Stat împotriva Consiliului municipal Chișinău și Comanac Mihail, cu privire la contestarea actului administrativ și anularea contractului de locațiune,

împotriva deciziei din 24 aprilie 2018 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-a admis cererea de apel formulată de Oficiul teritorial Chișinău al Cancelariei de Stat și s-a casat hotărârea din 23 octombrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, cu pronunțarea unei noi hotărâri de admitere integrală a acțiunii,

c o n s t a t ă :

La 10 iunie 2015, Oficiul teritorial Chișinău al Cancelariei de Stat a depus cerere de chemare în judecată împotriva Consiliului municipal Chișinău, intervenient accesoriu Comanac Mihail, cu privire la anularea deciziei nr. 2/25-6 din 2 aprilie 2015 a Consiliului municipal Chișinău.

Circumstanțe de fapt, prezentate de reclamant, pot fi rezumate după cum urmează.

La 2 aprilie 2015, Consiliului municipal Chișinău a adoptat decizia nr. 2/25-6 „Cu privire la prelungirea relațiilor contractuale de locațiune a unui garaj din str. Ismail 56 lit. D, dlui Mihail Comanac”, prin care s-a transmis în locațiune lui Mihail Comanac pe un termen de trei ani garajul cu o suprafață de 17,0 m.p. din str. Ismail 56 lit. D, mun. Chișinău.

Oficiul Teritorial Chișinău al Cancelariei de Stat a notat că a efectuat un control sub aspectul legalității deciziei menționate și a constatat că acest act administrat a fost adoptată cu încălcarea prevederilor legislației în vigoare. Astfel,

prin notificarea nr. 1304/OT4-976 din 13 mai 2015, acesta a solicitat pârâtului anularea deciziei nr. 2/25-6 din 2 aprilie 2015, ca fiind emisă contrar legislației.

În aceeași ordine de idei, reclamantul a invocat punctul 10 alin. (4) din Hotărârea Guvernului nr. 483 din 29 martie 2008, potrivit căreia, bunurile proprietate publică a statului sau a unității administrativ teritoriale, aflate în gestiunea societăților comerciale sau a altor persoane juridice, pot fi date în locațiune doar cu acordul autorității în administrarea căreia se află aceste bunuri.

Astfel, în opinia reclamantului, contractul nr. 22/11 din 22 decembrie 2011 încheiat între Î.M.G.F.L. nr. 9 și Mihail Comanac, care se prezumă a fi prelungit prin decizia contestată urma să fie încheiat doar cu acordul Consiliului municipal Chișinău în baza legislației în vigoare. Prin urmare, contractului respectiv îi sunt aplicabile prevederile articolului 220 din Cod civil, care prevede că, actul juridic sau clauza care contravine normelor imperative sunt nule dacă legea nu prevede altfel.

În argumentarea acestui punct de vedere, Oficiul teritorial Chișinău al Cancelariei de Stat a pretins că, la adoptarea deciziei contestate, pârâtul a ignorat prevederile articolului 77 alin. (2), (3), (5) Legea nr. 436-XVI din 28 decembrie 2006 privind administrația publică locală. Or, înstrăinarea, concesiunea, darea în arendă ori în locațiune a bunurilor proprietate a unității administrativ teritoriale se fac prin licitație publică, organizată în condițiile legii, cu excepția cazurilor stabilite expres prin lege. Totodată, conform prevederilor punctului 23 din Hotărârea Guvernului nr. 483 din 29 martie 2008, pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de dare în locațiune a activelor neutilizate, autoritatea abilitată poate accepta darea bunurilor neutilizate în locațiune prin negocieri directe, atunci când închirierea lor nu a fost solicitată la o licitație, când cheltuielile de organizare a licitațiilor nu sunt justificate (nu sunt acoperite de chiria pe 6 luni).

Din aceste raționamente, reclamantul a susținut că procedura licitării dreptului de locațiune urma a fi desfășurată în conformitate cu Regulamentul privind licitațiile cu strigare și cu reducere, aprobat prin hotărârea Guvernului nr. 136 din 10 februarie 2009, care stabilește că organizarea și desfășurarea licitației este condiționată de: asigurarea liberului acces la licitație și a drepturilor egale pentru toți participanții, cu excepția celor lipsiți de acest drept și prioritatea prețului maxim propus.

În concluzie, Oficiul teritorial a considerat că pârâtul trebuia să asigure accesul liber și egalitatea tuturor doritorilor de a obține dreptul la locațiune asupra încăperii menționate în decizia contestată.

La 22 iulie 2015, Oficiul teritorial Chișinău al Cancelariei de Stat a depus cerere de modificare a obiectului acțiunii și de extindere a acesteia cu o pretenție accesorie. Așadar, reclamantul a modificat calitatea procesuală a intervenientului accesoriu Mihail Comanac, fiind calificat ca pârât (f. d. 27).

Oficiul teritorial Chișinău al Cancelariei de Stat a solicitat anularea deciziei nr. 2/25-6 din 2 aprilie 2015 a Consiliului municipal Chișinău și anularea contractului de locațiune nr. 3/15/020 din 1 iunie 2015 (f. d. 27).

În cadrul examinării cauzei, Consiliul municipal Chișinău și Comanac Mihail au depus referințe în întâmpinarea cererii de chemare în judecată, prin care au cerut respingerea acțiunii ca nefondată (f. d. 19 – 20, 77 – 79).

Prin hotărârea din 23 octombrie 2017 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru, acțiunea formulată de Oficiul teritorial Chișinău al Cancelariei de Stat a fost respinsă ca fiind neîntemeiată (f. d. 106, 114 – 117).

Împotriva acestui act de dispoziție, Oficiul teritorial Chișinău al Cancelariei de Stat a declarat apel în termenul legal (f. d. 134).

Curtea de Apel Chișinău, prin decizia din 24 aprilie 2018, a admis cererea de apel formulată de Oficiul teritorial Chișinău al Cancelariei de Stat și s-a casat hotărârea din 23 octombrie 2017 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru, cu pronunțarea unei noi hotărâri de admitere integrală a acțiunii (f. d. 135 – 143).

La 19 iunie 2018, Comanac Mihail, reprezentat de avocatul Botnaru Grigore, a declarat recurs împotriva deciziei din 24 aprilie 2018 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea acesteia, cu remiterea pricinii spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

În motivarea ilegalității deciziei contestate, recurentul a afirmat că instanța de apel nu a informat, în modul prevăzut de lege, participanții la proces despre ziua examinării cauzei, fiind încălcate drepturile procedurale ale acestora. Mai mult, s-a susținut că aceștia au fost lipsiți de dreptul de a combate faptele expuse în cererea de chemare în judecată.

Cu privire la fondul cauzei, reprezentantul recurentului a susținut considerentele din hotărârea din 23 octombrie 2017 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru și a considerat că a fost unica parte care a manifestat interesat față de imobilul din litigiu.

La 20 iulie 2018, în conformitate art. 439 alin. (2) din Codul de procedură civilă, Curtea Supremă de Justiție i-a comunicat cererea de recurs Oficiului teritorial Chișinău al Cancelariei de Stat și Consiliului municipal Chișinău, informând că referința se depune în termen de o lună de la data primirii scrisorii (f. d. 165).

La 10 septembrie 2018, Consiliul municipal Chișinău a formulat recurs împotriva deciziei din 24 aprilie 2018 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea acesteia și menținerea hotărârii din 23 octombrie 2017 a primei instanței.

În argumentarea opiniei sale, recurentul a considerat că instanța de apel a interpretat eronat prevederile articolului 77 alin. (2) din Legea nr. 436 – XVI din 28 decembrie 2006 privind administrația publică locală. De fapt, prin prisma punctelor 3.1 și 3.3.3 din Regulamentul gestionării clădirilor, construcțiilor și încăperilor cu altă destinație decât cea locativă, autoritatea publică locală a avut dreptul de a prelungi contractul de locațiune cu intimatul Comanac Mihail fără desfășurarea unei licitații publice.

Până la data examinării cauzei, intimații nu au depus referință, prin care să-și exprime poziția cu privire la recursul declarat.

În procedura de filtru, prevăzută de articolul 440 alin. (2) din Codul de procedură civilă, completul de judecată a constatat că obiectul prezentei cereri se referă la decizia din 24 aprilie 2018 a Curții de Apel Chișinău, care intră în categoria de acte specificate în articolul 429 alin. (1) din Codul de procedură civilă. La fel, mandatul seria MA nr. 0981080 din 24 august 2018 a dovedit faptul că avocatul Botnaru Grigore a fost împuternicit în mod legal să atace hotărârea judecătorească și să reprezinte interesele recurentului Comanac Grigore, care este subiectul abilitat cu dreptul de a declara prezentul recurs (f. d. 74) în acord cu dispozițiile articolului 430

din Codul de procedură civilă. În același timp, materialele cauzei au confirmat că cererea respectivă nu a fost examinată anterior.

Cu privire la termenul de declarare a recursului, instanța de recurs a stabilit că instanța de apel a expediat participanților la proces copia deciziei integrale la 24 mai 2018 (f. d. 146). Recursul a fost înregistrat la greua Curții Supreme de Justiție la 19 iunie 2018 (f. d. 148).

Prin urmare, având în vedere faptele prezentate, completul de judecată constată că cererea de recurs a fost depusă în în conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

În aceeași ordine de idei, completul de filtru a verificat esența și temeiurile recursului declarat de Comanac Mihail, inclusiv dacă argumentele recurentului referitoare la ilegalitatea deciziei atacate întrunesc criteriile formale din articolul 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

Pe baza celor analizate, prin încheierea din 5 septembrie 2018 a Curții Supreme de Justiție, cererea menționată mai sus s-a considerat admisibilă pentru examinarea în fond (f. d. 172)

În conformitate cu articolele 441 și 444 din Codul de procedură civilă, recursul s-a examinat de un complet de 5 judecători, fără înștiințarea participanților la proces, însă data și ora ședinței a fost plasată pe pagina web a Curții Supreme de Justiție. Astfel, Colegiul a decis inoportună invitarea acestora, întrucât argumentele expuse în cererile de recurs au fost formulate cu suficientă precizie pentru a permite instanței verificarea legalității hotărârii atacate. Totodată, toate punctele de drept care puteau exista în această cauză pot fi cercetate și soluționate în mod adecvat pe baza înscrisurilor prezente la dosar. În esență, recurentul și intimatul au avut posibilitatea să își prezinte poziția în scris și să răspundă la concluziile părții adverse. Mai mult, nici un participant nu a solicitat audierea publică a cauzei sale (a se vedea, *mutatis mutandis*, Auza Vilho Eskelinen și alții vs Finlanda, 19 aprilie 2007, parag. 72 – 75, Eriksson vs Suedia, 12 aprilie 2012, parag. 66, 72, Pönkä vs Estonia, 8 noiembrie 2016, parag. 33 – 34).

În subsidiar, în parag. 26 – 27 din decizia nr. 95 din 19 decembrie 2016 a Curții Constituționale, privind excepția de neconstituționalitate a articolului 444 din Codul de procedură civilă, Curtea a statuat că în cazul procedurilor care au ca obiect autorizarea unui apel sau care consacră verificarea unor aspecte de drept, și nu de fapt, sunt îndeplinite condițiile articolului 6 din Convenție chiar dacă instanța de apel sau de recurs nu oferă reclamantului posibilitate să se exprime în fața sa, în persoană. Iar, în esență nu este afectat accesul liber la justiție.

Verificând decizia contestată, în limitele controlului de legalitate, în raport cu criticele invocate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție constată că se impune admiterea recursului și casarea deciziei din 24 aprilie 2018 a Curții de Apel Chișinău, cu dispunerea trimiterii cauzei pentru rejudecare la aceeași instanță de apel, în alt complet, pentru motivele ce succed.

În corespundere cu articolul 445¹ din Codul de procedură civilă, instanța de recurs dispune, printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac, încetarea procedurii de recurs, din oficiu sau la cerere, dacă după declararea admisibilității recursului se constată existența unuia dintre temeiurile prevăzute la art.433.

La această etapă, instanța de recurs notează că la originea prezentei examinări se află două cereri de recurs declarate la date distincte de către Comanac Mihail, reprezentat de avocatul Botnaru Grigore, și de Consiliul municipal Chișinău împotriva deciziei 24 aprilie 2018 a Curții de Apel Chișinău.

În primul caz, cererea a fost înregistrată la 19 iunie 2018 (f. d. 148), iar, la 5 septembrie 2018, a fost considerată admisibilă, fără a prejudeca fondul cauzei (f. d. 172). Ulterior, la 10 septembrie 2018, Consiliul municipal Chișinău a avansat o cerere de recurs, care a fost semnată de reprezentanta Maria Crețu (f. d. 174).

Din această perspectivă și având în vedere că a doua cerere a fost depusă după examinarea procedurii admisibilității, Colegiul lărgit își propune să verifice întrunirea condițiilor pentru autorizarea unei cereri introduse pe o cale de atac extraordinară, care pot fi mai stricte decât cerințele instituite pentru o cale de atac ordinară (a se vedea, inter alia, *Marc Brauer vs Germania*, 1 septembrie 2016, parag. 34; *Miessen vs Belgia*, 16 octombrie 2016, parag. 64). În esență, omiterea unei asemenea proceduri, în cazul apariției unor noi circumstanțe, ar conduce inevitabil la încălcarea dreptului la un proces echitabil, consacrat în articolul 20 din Constituția Republicii Moldova și articolul 6 parag. 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO). De fapt, ideea respectivă se fundamentează, în subsidiar, pe faptul că normele de drept procedural au un caracter decisiv asupra unei judecări corecte a cauzei, fiind reglementate de norme imperative ale Codului de procedură civilă.

În plus, un stat care dispune de astfel de instanțe de recurs are obligația să se asigure că justițiabilii se bucură de principiile unui proces echitabil garantate de art. 6 parag. (1) din Convenție (a se vedea, inter alia, *Lebedinski v. Republica Moldova*, 16 septembrie 2015, parag. 32).

Conjunctura relatată *supra*, implică obligația pozitivă a instanței de recurs de a efectua controlul judiciar separat al cererilor de recurs.

Cu privire la cererea de recurs declarată de Consiliul municipal Chișinău, în care a fost aplicată semnătura reprezentantei prin procură Maria Crețu, instanța de recurs reține următoarele aspecte.

În conformitate cu articolul 5 alin. (1) din Codul de procedură civilă, orice persoană interesată este în drept să se adreseze în instanță judecătorească, *în modul stabilit de lege*, pentru a-și apăra drepturile încălcate sau contestate, libertățile și interesele legitime.

În aceeași ordine de idei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, în jurisprudența sa consecventă, că dreptul de acces la o instanță nu este absolut. El poate da ocazia unor limitări implicit admise, deoarece el reclamă prin însăși natura sa o reglementare din partea statului. În elaborarea unei astfel de reglementări, statele se bucură de o anumită marjă de apreciere. Cu toate acestea, limitările aplicate nu pot restrânge accesul deschis individului de o manieră sau într-o asemenea măsură încât dreptul să fie atins în însăși substanța sa. Mai mult decât atât, ele nu se conciliază cu art. 6 § 1 decât dacă urmăresc un scop legitim și dacă există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul vizat (a se vedea, inter alia, *Lupaș și alții v. România*, 23 noiembrie 2006, parag. 62 – 64; *Jones și alții v. Regatului Unit*, 14 ianuarie 2014, parag. 186; *Cornea v.*

Moldova, 22 iulie 2014, parag. 22; Urechean și Pavlicenco v. Moldovei, 2 decembrie 2014, parag. 39).

Prin urmare, legislatorul a prevăzut în articolul 430 lit. a) din Codul de procedură civilă, sunt în drept să declare recurs: părțile și alți participanți la proces.

În completare la acest articol, articolul 437 alin. (3) din Codul de procedură civilă prescrie că, în cazul când recursul este declarat prin reprezentant, la cererea de recurs se anexează și documentul, legalizat în modul stabilit, care atestă împuternicirile acestuia dacă în dosar lipsește o astfel de împuternicire.

În același context, art. 75 alin. (2) și (3) din Codul de procedură civilă, prevede că procesele persoanelor juridice se susțin în instanța de judecată de către organele lor de administrare, care acționează în limitele împuternicirilor atribuite prin lege, prin alte acte normative sau prin actele lor de constituire, precum și de către alți angajați împuterniciți ai persoanei juridice, de către avocați sau avocați stagiați. Așadar, conducătorul organizației își confirmă împuternicirile prin documentele prezentate în judecată ce atestă funcția sau calitatea lui de serviciu ori, după caz, prin actele de constituire.

Ansamblul acestor norme de drept procedural urmăresc scopul legitim al protecției intereselor legale ale persoanei reprezentate, întrucât, în conformitate cu art. 75 alin. (4) din Codul de procedură civilă, actele procedurale efectuate de reprezentant în limitele împuternicirilor sale sunt obligatorii pentru persoana reprezentată în măsura în care ele ar fi fost efectuate de ea însăși. Culpă reprezentantului este echivalentă culpei părții.

Din analiza conținutului cererii de recurs depuse la 10 septembrie 2018, rezultă că recurentul Consiliul municipal Chișinău este reprezentat de Maria Crețu. Totuși, analiza succesivă a lucrărilor dosarului, se atestă că ultima procura anexată la materialele cauzei datează din 3 februarie 2017. Mai mult, potrivit acesteia, împuternicirile dnei Maria Crețu sunt valabile până la 31 decembrie 2017 (f. d. 76). În ceea ce a urmat, Consiliul municipal Chișinău nu a participat la examinarea cauzei în ordine de apel.

Prin urmare și în baza materialelor prezente la dosar, instanța de judecată reține, prin prisma articolului 75 alin. (3) din Codul de procedură civilă, înscrisul indicat *supra* în calitate de probă pertinentă, care demonstrează în mod incontestabil că la 10 septembrie 2018, când a fost depus recursul supus examinării, Maria Crețu nu a avut dreptul de a exercita în numele Consiliului municipal Chișinău calea de atac sub formă de recurs, dar și de a aplica semnătura pe un atare act de procedură.

În aceste circumstanțe, instanța a stabilit cu certitudine că, la această etapă, pretinsul reprezentant al recurentului a ignorat prevederile obligatorii cu privire la cerințele reprezentării în instanța judecătorească impuse de art. 75 alin. (2), (3); art. 437 alin. (3) din Codul de procedură civilă, iar, sub sancțiunea art. 445¹ din Codul de procedură civilă, procedura de recurs intentată la cererea formulată de Consiliul municipal Chișinău trebuie încetată, din cauza existenței temeiului prevăzut la articolul 433 lit. c) din Codul de procedură civilă:

Pe cale de consecință, instanța de judecată consideră că există o proporționalitate rezonabilă între mijloacele folosite și scopul legitim urmărit în situația în care cererea de recurs este semnată de o persoană care nu este abilitată cu

acest drept în condițiile legii, iar, în principiu, această soluție nu poate fi privită ca o restricție asupra dreptului de acces la un tribunal.

Cu privire la recursul formulat de către Comanac Mihail, reprezentat de avocatul Botnaru Grigore, Colegiul lărgit relevă următoarele considerente.

În conformitate cu articolul 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Colegiul judiciar consideră necesar să menționeze că nu va formula un răspuns detaliat pentru fiecare argument al recurenteii, ci va analiza doar motivele decisive pentru soluționarea prezentei cauze (a se vedea cauza García Ruiz vs Spania [Marea Cameră], 21 ianuarie 1999, parag. 26).

În corespundere cu articolul 432 alin. (3) lit. b) din Codul de procedură civilă, se consideră că normele de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care cauza a fost judecată în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată.

Din perspectiva acestui temei, recurentul a invocat că instanța de apel nu a informat, în modul prevăzut de lege, participanții la proces despre ziua examinării cauzei, fiind încălcate drepturile procedurale ale acestora. Mai mult, s-a susținut că aceștia au fost lipsiți de dreptul de a combate faptele expuse în cererea de chemare în judecată. În final, acesta a sugerat că articolele 102 alin. (4¹), 105 și 379 alin. (1) din Codul de procedură civilă nu sunt relevante speței.

Cu privire la argumentul dat, Colegiul judiciar va efectua, pentru început, un control al procedurii în fața instanțelor ierarhic inferioare, privită în întregime sa, și va ține cont de circumstanțele pertinente încălcării, care este pretinsă de recurent.

Colegiul lărgit observă că, prin încheierea din 6 februarie 2018, instanța de apel nu a dat curs cererii de apel depuse de Oficiul teritorial Chișinău al Cancelariei de Stat și a comunicat apelantului despre obligativitatea prezentării apelului motivat, acordându-i un termen de 10 zile. La fel, instanța de apel a stabilit ședința de judecată pentru 24 aprilie 2018, ora 10:00 (f. d. 122 - 123).

Conform citației la dosarul civil nr. 3a – 258/18, instanța de apel a expeditat, doar părților din proces, inclusiv lui Comonac Mihail, înștiințarea despre examinarea cauzei civile în incinta acestei autorități judecătorești la 24 aprilie 2018, ora 10:00. Copia încheierii de a nu da curs a fost indicată ca anexă (f. d. 124).

Plicul expeditat în adresa lui Comonac Mihail, la adresa mun. Chișinău, str. Cărămidarilor, nr. 45, denotă că citația instanței nu a fost recepționată de acesta, având inscripția pe verso „Nereclamat” (f. d. 125).

La 2 aprilie 2018, Oficiul teritorial Chișinău al Cancelariei de Stat a expeditat, prin intermediul serviciului poștal, apelul motivat la Curtea de Apel Chișinău. Cererea a fost înregistrată în cancelaria instanței la 4 aprilie 2018 (f. d. 128 – 130).

La o dată necunoscută, grefierul instanței de apel a expeditat apelul sus – menționat în adresa Consiliului municipal Chișinău și Comonac Mihail (f. d. 132).

În decizia din 24 aprilie 2018, instanța de apel a indicat că intimatul a fost înștiințat în condițiile legii, iar în temeiul articolelor 102 alin. (4¹), 105 și 379 alin. (1) din Codul de procedură civilă, a dispus examinarea cauzei în ordine de apel în lipsa acestuia.

În mod corespunzător, instanța de judecată va raporta obiecția recurentului la normele de drept invocate de el, dar și la dispozițiile legale care sunt relevante acestei situații de fapt, care vor fi aplicate în redacția de la data judecării cauzei civile și efectuării actelor de procedură.

În conformitate cu articolul 100 alin. (1) din Codul de procedură civilă, actele de procedură se comunică participanților la proces și persoanelor interesate, contra semnătură, prin intermediul persoanei împuternicite, prin poștă, cu scrisoare recomandată și cu aviz de primire, prin intermediul biroului executorului judecătoresc sau prin alte mijloace care să asigure transmiterea textului cuprins în act și confirmarea primirii lui, precum și prin delegație judiciară.

În corespundere cu articolul 102 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanța înștiințează prin citație participanții la proces, martorii, experții, specialiștii și interpreții privitor la locul, data și ora ședinței de judecată sau la locul, data și ora efectuării unor acte de procedură.

Articolul 370 alin. (2) din aceeași lege impune obligația pozitivă instanței de apel de a expedia participanților la proces copii de pe cererea de apel și de pe înscrisurile care nu au fost prezentate primei instanțe, de a cita părțile și alți participanți la proces, propunându-le să depună, cu cel puțin 3 zile înainte de judecarea apelului, noi referințe și înscrisuri la dosar.

Potrivit articolului 379 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă, neprezentarea în ședință de judecată a apelantului sau intimatului, a reprezentanților acestora, precum și a unui alt participant la proces, citați legal despre locul, data și ora ședinței, nu împiedică judecarea apelului. Instanța însă este în drept să amâne ședința dacă va constata că neprezentarea este motivată. În cazul în care constată că participantului la proces nu i s-a remis cererea de apel, probele noi, referințele, instanța de apel dispune amânarea procesului pentru remitere.

Reieșind din raționamentele legale evocate, Colegiul de control judiciar observă că, potrivit procesului – verbal al ședinței judiciare din 24 aprilie 2018 (ora 10:25), intimatul Comonac Mihail nu s-a prezentat, însă este menționat că a fost citat legal, fapt confirmat prin avizul de recepție anexat la materialele cauzei (f. d. 133). Materialele cauzei nu conțin nicio confirmare referitoare la împlinirea indicată de instanța de apel.

De altfel, instanța de recurs amintește că, la 20 martie 2018, instanța de apel a expedit în adresa lui Comonac Mihail o citație, care nu a fost recepționată. Cu alte cuvinte, plicul respectiv conține inscripția pe verso „Nereclamat” (f. d. 125). Conjunctura dată denotă că trimitere poștală nu a fost distribuită destinatarului din cauza nesolicitării. Or acest fapt se prezumă, întrucât, conform punctului 82 din Hotărârea Guvernului nr. 1457 din 30 decembrie 2016, pentru aprobarea Regulilor privind prestarea serviciilor poștale, trimiterile poștale cu mențiunea „Citație” sau „Înștiințare” se înmânează personal destinatarului. În lipsa acestuia, în cutia poștală individuală se lasă avizul de sosire pentru primirea trimiterii în unitatea poștală.

Cu toate acestea, Colegiul judiciar notează că, în jurisprudența Ct.E.D.O, s-a precizat faptul că instanțele naționale trebuie să depună eforturi rezonabile pentru a convoca părțile la o audiere (a se vedea Babunidze vs Rusia (dec.), 15 mai 2007; Kolegovy vs Rusia, 1 martie 2012, parag. 42, 1 martie 2012).

În acest caz, instanța de recurs învederează că, în fața primei instanțe, recurentul Comanac Mihail a fost reprezentat de avocatul Botnaru Grigore în baza mandatului seria MA nr. 0981080 din 24 august 2016. Avocatul menționat a fost desemnat, prin decizia privind acordarea asistenței juridice calificate garantate de stat nr. 1231/ACC din 23 august 2016 a Oficiului teritorial Chișinău al Consiliului Național pentru Asistență juridică Garantată de Stat (f. d. 67). Mai mult, în cererea depusă la 19 iulie 2016 la Judecătoria Centru, mun. Chișinău, Comanac Mihail a susținut că este pensionar, nu are resurse financiare pentru a-și angaja un avocat și dorește să participe în ședința de judecată (f. d. 47 – 48). Argumentele respective au fost reluate de către avocatul recurentului în cererea dedusă judecătii (f. d. 153).

Luând în considerare circumstanțele excepționale ale cauzei, în special, vârsta recurentului, instanța de recurs consideră că este un factor agravant că, în absența oricăror mijloace alternative de notificare, instanța de apel nu a apreciat situația individuală a participantului, după caz, nu l-a informat pe avocatul acestuia. Actele de contact al reprezentantului au fost inserate în mandatul acestuia, care era anexat la materialele cauzei (a se vedea *Zavodnik vs Slovenia*, 21 mai 2015, parag. 79 – 80; *Farcaș și alții vs România*, 5 iunie 2018, parag. 39 – 40).

Din considerentele evocate, Colegiul lărgit constată că pricina civilă în ordine de apel s-a judecat în absența lui Comanac Grigore și a avocatului acestuia, Botnaru Grigore, cărora nu le-a fost comunicat ora ședinței de judecată din 24 aprilie 2018, ora 10:00. În esență, probele care confirmă transmiterea prin mijloace legale și primirea citației de către aceștia lipsesc în dosarul civil.

Prin urmare, instanța de recurs conchide că instanța de apel a aplicat greșit articolul 379 alin. (1) din Codul de procedură civilă, ceea ce nu permitea examinarea cauzei în fond. În esență, elementele descrise mai sus se circumscriu temeiului prevăzut la articolul 432 alin. (3) lit. b) din Codul de procedură civilă. În speță, Colegiului lărgit îi revine obligația de a verifica dacă erorile judiciare pot fi calificate esențiale și dacă pot fi corectate în baza argumentelor livrate de părți, coroborate prin înscrisurile anexate la materialele cauzei.

Efectul omisiunii instanței de apel va fi analizat prin prisma consecințelor juridice pe care aceste le produc în soluționarea cauzei, în special, în baza principiului contradictorialității și egalității în arme.

Instanța de recurs învederează că articolul 26 alin. (2) din Codul de procedură civilă prevede că principiul contradictorialității presupune organizarea procesului astfel încât părțile și ceilalți participanți la proces să aibă posibilitatea de a-și formula, argumenta și dovedi poziția în proces, de a alege modalitățile și mijloacele susținerii ei de sine stătător și independent de instanță, de alte organe și persoane, de a-și expune opinia asupra oricărei probleme de fapt și de drept care are legătură cu pricina dată judecătii și de a-și expune punctul de vedere asupra inițiativelor instanței.

În același context, Curtea Europeană a statuat că principiul contradictorialității și principiul egalității armelor, care sunt strâns legate, constituie componente fundamentale ale conceptului de „audiere echitabilă” în sensul articolului 6 parag. 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Aceste principii, care acoperă toate aspectele dreptului procesual din statele contractante, se aplică și în sfera specifică de notificare a actelor judiciare ale părților, deși articolul

6 parag. 1 nu poate fi interpretat ca prescripând o formă specifică de notificare a documentelor (a se vedea *Avotiņš vs Letonia* (Marea Cameră), 23 mai 2016, parag. 119). Totodată, un prim pas a respectării acestor garanții și dreptului de acces la tribunal a fost considerat ca fiind citarea corectă a participanților și comunicarea hotărârilor pentru a le putea contesta (a se vedea *Capital Bank Ad vs Bulgaria*, 24 noiembrie 2005). Astfel, Curtea Europeană a arătat că instanțele trebuie să dea dovadă de diligență suficientă și să ia toate măsurile ce se pot aștepta, în mod rezonabil, de la ele pentru a-i cita pe justițiabili (a se vedea *Miholpa vs Letonia*, 31 mai 2007).

Mai mult, cauzele *Bucuria vs Moldova* (5 ianuarie 2010, parag. 24) și *Rassohin vs Moldova* (18 octombrie 2011, parag. 33), Curtea Europeană a examinat probleme similare și a constatat încălcarea articolului 6 parag. 1 în contul omisiunii Curții Supreme de Justiție de a cita reclamanții la ședințele de judecată.

În mod similar, Colegiul de control judiciar reține că, în prezenta cauză, instanța de apel a casat hotărârea judecătorească a instanței inferioare pronunțate în favoarea recurentului, în urma rejudecării fondului și determinării împrejurări de fapt în cadrul unei ședințe de judecată la care acesta și avocatul lui nu au fost citați. De fapt, o asemenea procedură nu ar fi trebuit să aibă loc fără ca recurentul să aibă posibilitatea de a-și prezenta poziția, în special, având în vedere faptul că instanța de apel nu le-a expediat cererea de apel motivată (a se vedea *KENZIE GLOBAL LIMITED LTD vs Moldova*, 8 aprilie 2014, parag. 18 – 20).

Cu privire la ultimul considerent, Colegiul lărgit notează că la materialele cauzei nu există nicio dovadă, ce-ar atesta primirea cererii de apel, care ar asigura posibilitatea recurentului de a-și pregăti apărarea împotriva apelantului.

În subsidiar, instanța de recurs subliniază că articolul 373 din Codul de procedură civilă prevede competența instanței de apel, în cadrul judecării unei cereri de apel, de soluționare a situației de drept și de fapt referitoare la fondul cauzei. Totodată, aceasta procedură impunea oralitatea procesului în fața instanțelor de apel și prevedea faptul că marja controlului acestor instanțe nu se limita doar la probleme de drept, ci se extindea și asupra problemelor de fapt. Prin urmare, recurentul a prezentat un înscris în prima instanță, potrivit căruia, nicio persoană din zona imobilului nu are interes față de bunul din speță, ceea ce i-a permis să solicite prelungirea contractului de locațiune (f. d. 80 – 83). Cu toate acestea, instanțele ierarhic inferioare nu pare să fi luat în considerare niciunul dintre factorii respectivi, dar nici nu au răspuns la valoarea acestora asupra soluției cauzei.

În aceste circumstanțe, procedând la analiza fondului cererii de apel formulate de Oficiul teritorial Chișinău al Cancelariei de Stat, fără să stabilească dacă recurentul cunoștea sau trebuia să cunoască data și ora desfășurării procesului, instanța ierarhic inferioară l-a privat pe acesta de șansa de a-și susține cauza în mod efectiv.

Prin urmare, ținând cont de faptele din speță, de argumentele părților și de constatările de mai sus, Colegiul judiciar consideră că a examinat principalele întrebări juridice puse în prezenta cerere și că nu este necesar să se pronunțe separat în privința motivelor invocate, cu privire la fondul cauzei civile. Acestea, în esență, nu au forță juridică de a influența prezenta soluție pe caz (a se vedea, printre altele autorități, *Kamil Uzun vs Turcia*, 10 mai 2007, parag. 64 din 10 mai 2007; Centrul

pentru Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu vs România (Marea Cameră), 17 iulie 2014, parag. 156).

Considerațiile de mai sus sunt suficiente pentru a stabili că erorile judiciare analizate în speță sunt esențiale și confirmă incidența temeiului declarării recursului indicat la articolul 432 alin. (3) lit. b) din Codul de procedură civilă. Or omisiunea instanței de apel de a cita recurentul și de-a înmâna cererea de apel conduc inevitabil la o soluționare greșită a cauzei, din moment ce recurentul nu a putut să ofere comentarii la circumstanțele de fapt și de drept. Iar, în esență, judecarea recursului, exercitat conform rigorilor impuse de articolul 432 alin. (1) din Codul de procedură civilă, are caracter devolutiv numai pentru problemele de drept material și procedural. Curtea Supremă de Justiție verifică doar legalitatea deciziei, nu și temeinicia ei în fapt. În acest caz, instanța de recurs nu cercetează cum a fost reflectată realitatea obiectivă a faptelor determinate de instanțele ierarhic inferioare, cu excepția situației în care constatările pot fi considerate arbitrare sau vădit nerezonabile. În plus, articolul 442 din Codul de procedură civilă prevede că în ordine de recurs nu pot fi administrate probe noi, ceea ce consolidează poziția sus-menționată.

În concluzie, Colegiul lărgit notează că greșelile procedurale nu pot fi corectate în ordine de recurs.

Având în vedere problemele de drept ridicate în speță, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul, de a casa decizia din 24 aprilie 2018 a Curții de Apel Chișinău, cu dispunerea restituirii pricinii spre rejudecare în aceeași instanță, în alt complet de judecători.

La rejudecarea pricinii este necesar de remediat neajunsurile procedurii inițiale, iar cauza civilă urmează a fi examinată în întregime în cadrul unor proceduri noi, fiind examinate pe deplin toate pretențiile și observațiile părților în vederea respectării dreptului părților la un proces echitabil, în special, în partea ce ține de citarea părților cu privire la ședința de judecată și comunicarea efectivă a conținutului cererii de a apel (a se vedea, spre exemplu, cauza Victor Harovschi v. Moldova, 18 noiembrie 2008).

În conformitate cu articolul 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se încetează procedura de recurs în cazul cererii de recurs depusă de Consiliul municipal Chișinău.

Se admite recursul declarat de recurs declarată de către Comanac Mihail, reprezentat de avocatul Botnaru Grigore.

Se casează decizia din 24 aprilie 2018 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Oficiul teritorial Chișinău al Cancelariei de Stat împotriva Consiliului municipal Chișinău și Comanac Mihail, cu privire la contestarea actului administrativ și anularea

contractului de locațiune, cu dispunerea trimiterii cauzei spre rejudecare în Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecători.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
Judecător

Tatiana Vieru

Judecători,

Tamara Chișca - Doneva

Nicolae Craiu

Iurie Bejenaru

Victor Burduh